

közért

TDK_2020

Cselényi István Bence_Kammermann Lilla_Varga Lilla Luca

Konzulensek_Alföldi György_Kurucz Olívia_Pongor Soma

tartalomjegyzék

tartalomjegyzék	1
fogalmak	3
terézváros	5
önkormányzati törekvések	7
status quo	9
köztér	11
taktikai városfejlesztés	13
parklet	15
előképek	17
vízió	19
közért	21
nappali	25
lugas	27
mászóka	29
galéria	31
lelátó	33
szék	35
közért modulok	37
források	39
mit lehetne még?	41

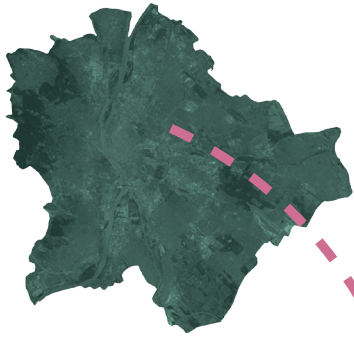

Köztér: egy hely vagy terület, amely minden ember számára hozzáférhető, nemtől, etnikumtól, kortól és társadalmi helyzettől függetlenül. Ide tartoznak a terek, parkok, de az ezeket összekötő utcák, járdák is köztérnek számítanak. (UNESCO:2017)

Taktikai városfejlesztés: egy gyűjtőfogalom az ideiglenes, kis költségvetésű beavatkozásokra az épített környezetben. A legkülönbözőbb formátumok tartoznak ide, mint pop-up használat, installációk, művészeti intervenciók, szezonális kertek, közösségi események. Ezek láthatóvá teszik a tér potenciálját az állandóan változó városi környezetben és cselekvésre ösztönzik a közösséget. Célja, hogy a intézményszerű beavatkozásokon túl egy pozitív impulzust adjon a környékelieknek. (GAT:2016)

Parklet: Egy kisléptékű, moduláris utcai bútorrendszer vagy zöldterület, általában egy korábbi gépjármű parkolóhely helyén. A parklet egy kicsinyítő képzővel ellátott szójáték az angol parkoló és park szavakkal. Az eredeti elképzelés szerint a parklet mindig nyitva áll a közösség előtt. (LEXICO:2020)

Tool kit: egyik jelentésében eszköztár, fizikai elemrendszer, amiből összeáll jelen esetben a parklet. Másik jelentésében skillek, tudás összessége, melyek ennek a rendszernek a kivitelezésére és fenntartására adnak lehetőséget. (COLLINS DICTIONARY:2020)

Terézváros alapterülete: 2,38 km²

Állandó lakosainak száma: 36 123

A kerületben található épületek száma: 1300

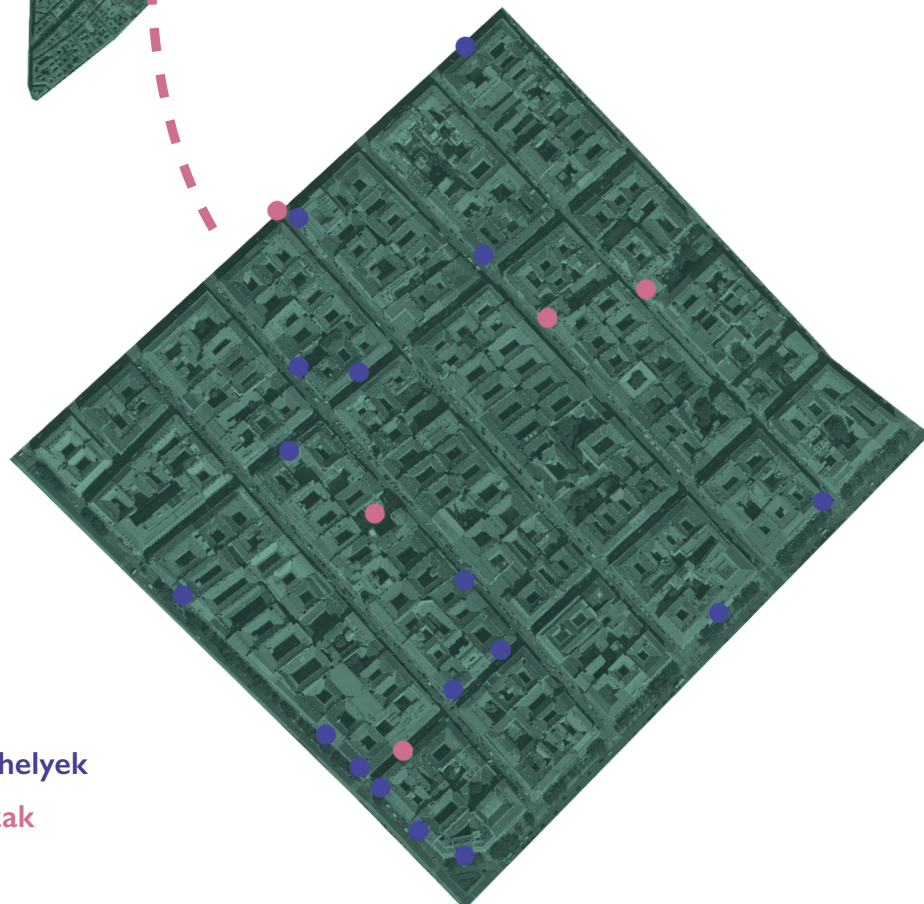
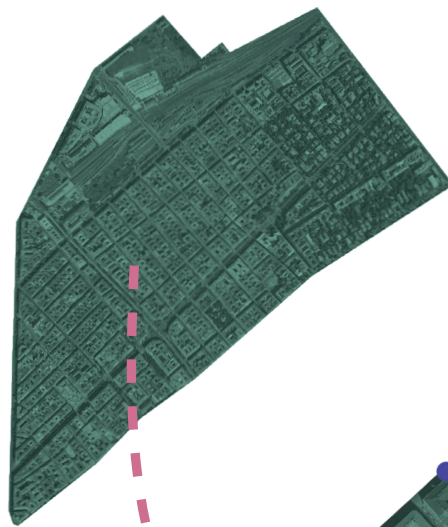
Lakások száma: 27 700

Beépítettség: 86%

Úthálózat hossza: 45 km

Zöldfelület nagysága: 16.000 m²

(Terézváros Önkormányzata: 2020)

● vendéglátóhelyek

● parkolóházak

Budapest VI. kerülete, Terézváros. Története a XVIII. század elején kezdődik, Pest város egyik első elővárosaként ekkor még Felső Külvárosként jegyzik. Kezdetben a sűrűn lakott középkori Pesthez képest erős kontrasztot mutatott a majoros, gyümölcskertes Terézváros, amelyet Mária Terézia tiszteletére kereszteltek így 1777-ben. Eddigre már a korábbi kertek közötti ösvények mentén kijelölt területek fokozatosan beépítésre kerültek. (NAGY:1956) Az egykori majorságokra és epreskertekre a Képzőművészeti Egyetem szobrásztanszékén kívül csak a városszerkezeti struktúra emlékeztet. A sűrű beépítés során, amely a XIX. században ment végbe néhány teret leszámítva csak néhány beépítetlen telek maradt. A Jókai, Liszt terek és Kodály körönd mind reprezentatív funkciót töltenek be vagy mint az Oktogon, Lövölde tér közlekedési csomópontnak tekinthetők. Az említett tereket az 1870-es városrendezési terv szabályozta ki. A városrész közterületei tehát a Hunyadi tér kivételével nem nyújtanak minőségi térélményt. A jelenlegi úthálózat a XIX. században a meglévő telekosztások alapján alakult ki, a korábbi kertek és majorságok közötti szekerutak, dűlők, ösvények vagy csapások nyomán.

Ezek az utcák nem a mai forgalomra lettek tervezve, az azóta eltelt közel 250 év alatt döntően megváltoztak az igények, kialakult egy erős gépkocsikra alapuló forgalom a szekeres és gyalogos helyett. Ennek következtében a kerület minden utcájában kétoldalú parkolás van, sok esetben a gyalogos és biciklis forgalom rovására, hiszen a tömegközlekedési hálózat és XIX. századi ideális városkép alapján, ideje a gyalogos és biciklis közlekedésre váltani. Emellett az alapvető városi infrastruktúra is a szűk járdán kap helyet, mint szemetesládák, telefonfülkék, kaspós növények, parkolóautomaták, valamint a motorosokon kívül a biciklisek is kénytelenek itt parkolni, mert nincs kijelölt biciklitároló az utcán. A terek túlnyomó többsége tehát minőségi idő eltöltésére nem alkalmas. Kijelenthető, hogy Terézváros 86%-os közterület beépített terület arányával többnyire szűk és forgalmas utcáival nem vagy nehezen felel meg a XXI. századi elvárásoknak, ami az élıhetőséget és a klímaszenzitivitást illeti.

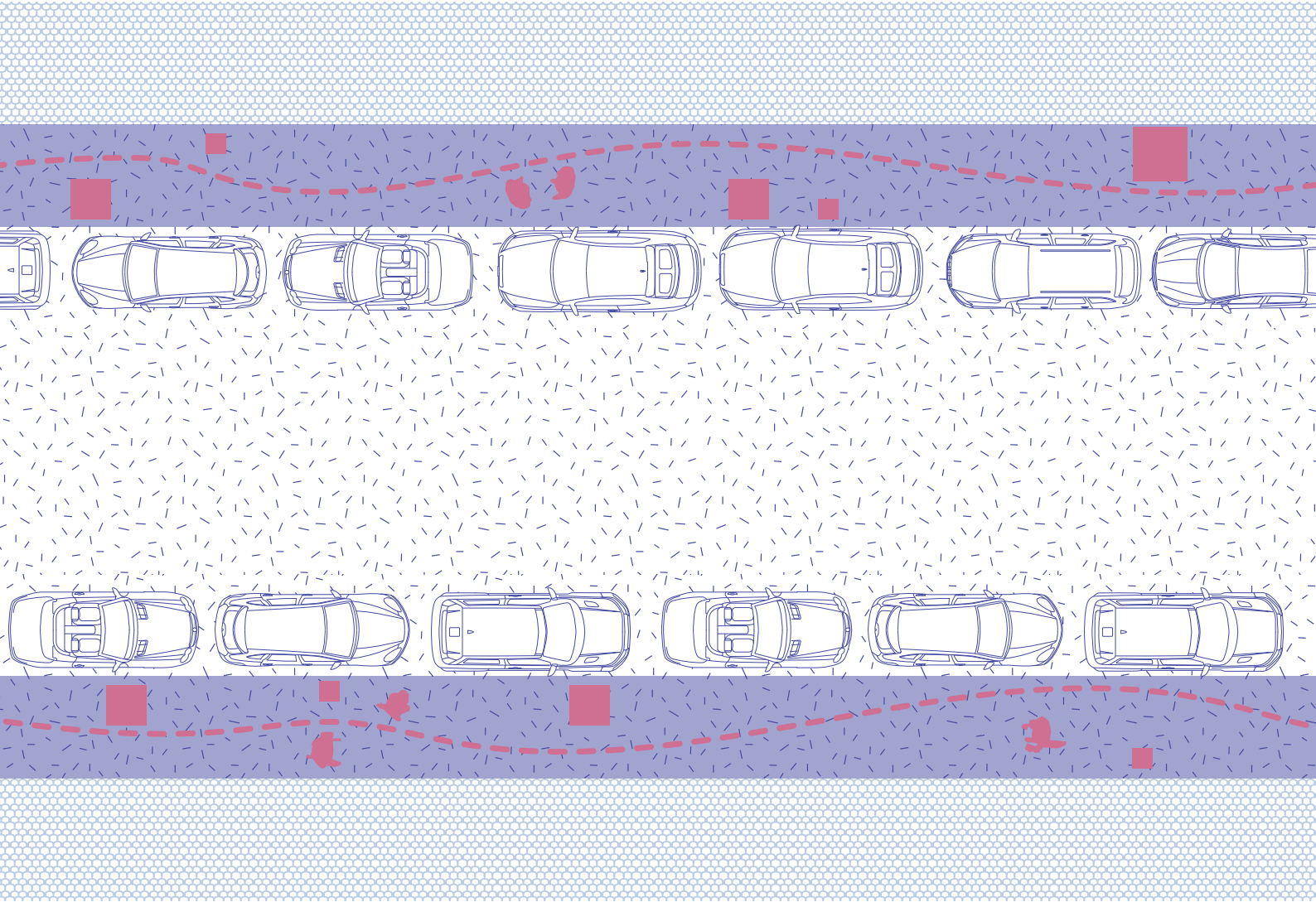
önkormányzati törekvések

Az önkormányzat tervei között szerepel a parkolóhelyek használati engedélyeinek felülvizsgálata: a parkolóhelyek harmadát a helyi lakosoknak delegálják. Cél a Podmaniczky utcai rozsdáövezetben zöld liget létrehozása. A kerület növelné a bicikliutak számát és támogatná az elektromos kerékpárokat. Növelnék a közösségi autózás ('car-sharing') részarányát a kerületi közlekedésben. Ezzel csökkenhet a magángépkocsik száma a kerületben. Az intézkedés további hatása, hogy kevesebb autónak kevesebb parkolóhelyre van szüksége. A helyieket bevonják a döntéshozásba, az önkormányzat költségvetéstervezetét a lakosokkal való együttműködés során hozzák létre. Bevezetnék az okosparkolást a kerületben. Szenzorok fogják érzékelni, hogy az utcákban hol vannak üres parkolóhelyek. Tervben van még egy nagyívű fásítási projekt Csengery és a Szondi utcában, új zebrák létrehozása, a lakóövezetek forgalomcsillapítása. 30-as táblákkal korlátoznák a kerületen átmenő forgalmat. (SOPRONI:2019)

Október elejéig az Andrássy úti szervízutakat átadták a közösség és a helyi vállalkozások részére, így kávézók települhettek ki az egyébként autóforgalom számára fenntartott területre. Jelenleg kidolgozás alatt áll a kerület új hosszútávú településfejlesztési koncepciója.

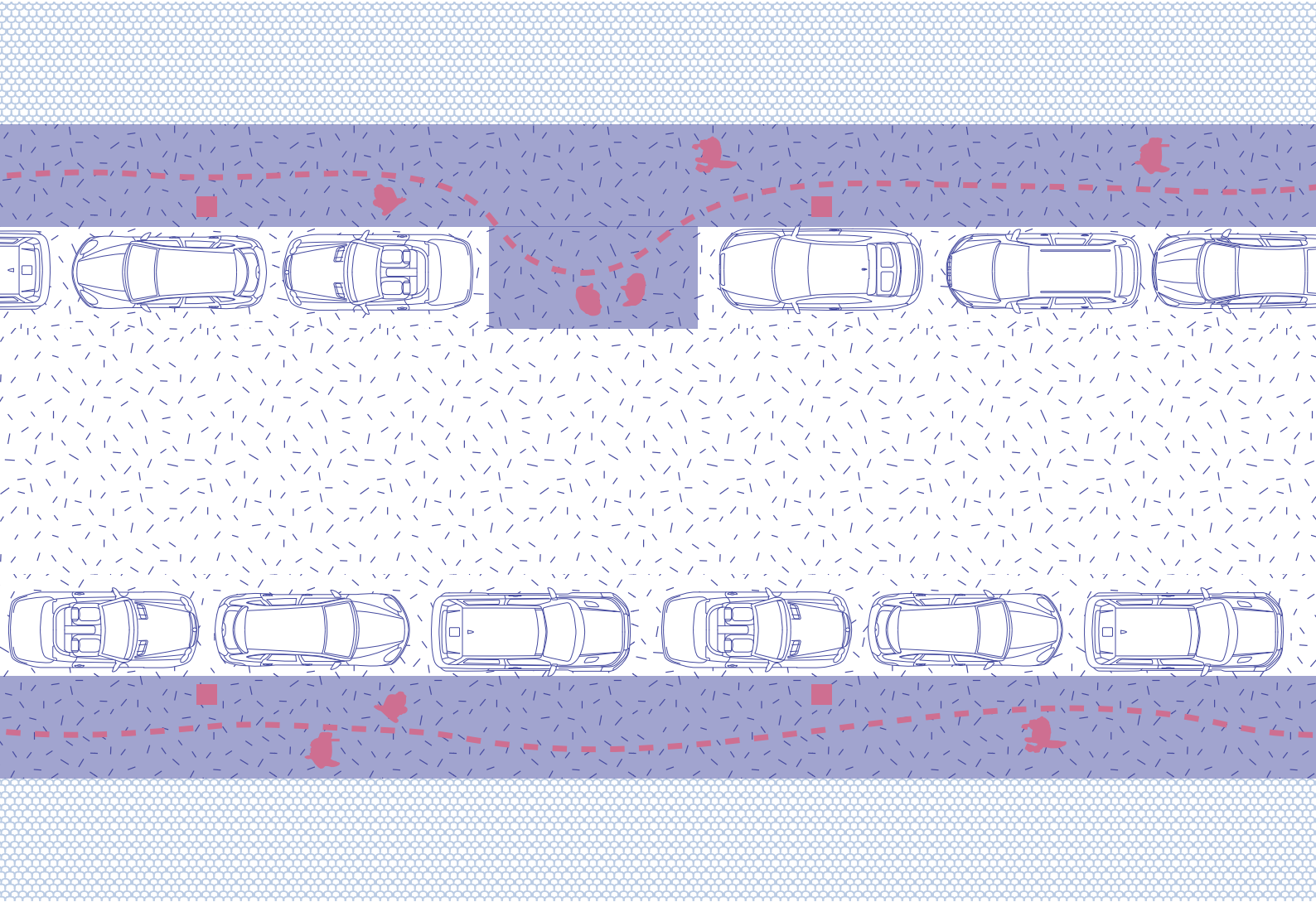

Az Építési tv. így határozza meg a közterületet: „Közterület: közhasználatra szolgáló minden olyan állami vagy önkormányzati tulajdonban álló földterület, amelyet a rendeltetésének megfelelően bárki használhat, és az ingatlan-nyilvántartás ekként tart nyilván. Egyéb ingatlanoknak a közhasználat céljára átadott területrészeire - az erről szóló külön szerződésben foglaltak keretei között - a közterületre vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni. Közterület rendeltetése különösen: a közlekedés biztosítása (utak, terek), a pihenő és emlékhelyek kialakítása (parkok, köztéri szobrok stb.), a közművek elhelyezése.” (1997. évi LXXVIII. törvény, x§, x pont)

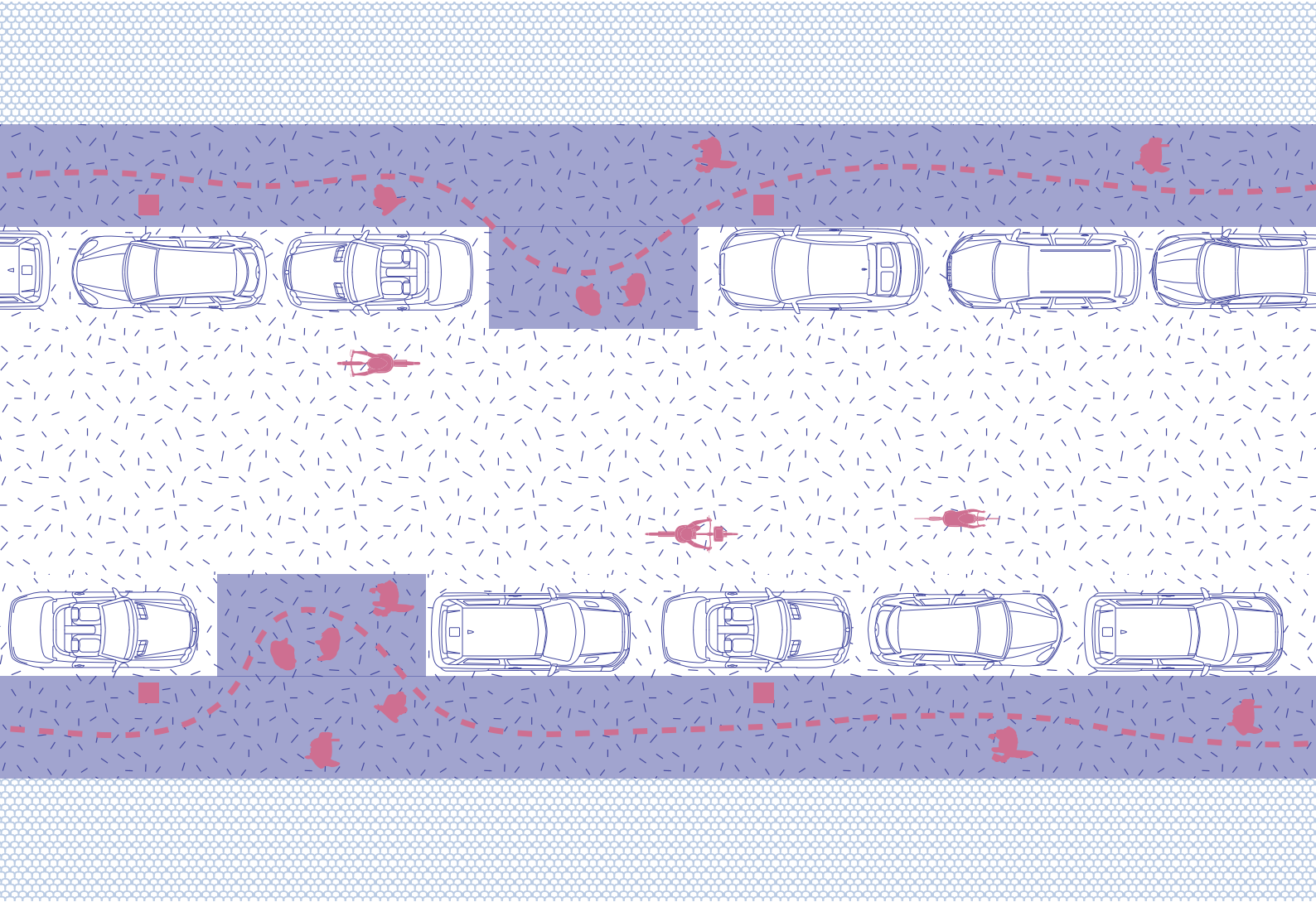
Mivel a fenti definíció szerint Terézváros parkjainak és tereinek száma elenyésző, ezért az utak, útvonalakra koncentrálunk, mint lehetséges alternatívára a beavatkozáshoz. Fontos megjegyezni, hogy az utca mint közterület minőségében nem tudja és nem is fogja helyettesíteni az egybefüggő zöldterületet, erre tökéletes helyet adna a Nyugati pályaudvar területének rekonstrukciója – de ez egy másik TDK dolgozat tárgya lenne. Az utak és útvonalak egy másik fajtáját képezik a közterületeknek. A fent említett közterület használati konfliktusok oldására a taktikai városfejlesztés ad eszközt szerintünk.

taktikai városfejlesztés

A 2010-es évek elején kialakult taktikai városfejlesztési irányzat új lépésekkel és látásmóddal gazdagítja a városfejlesztést. A Street Plans Collaborative a taktikai városfejlesztést következő öt pontban definiálta: átgondolt és kompakt változtatási törekvés, helyi kihívásokra való reagálás, helyspecifikus megoldásokkal, rövid távú elköteleződés és reális elvárás, kis kockázat, de várhatóan nagy jutalom, valamint a társadalmi tőke növelése és a különböző szektorok közötti kommunikáció javítása. (THE STREET PLANS COLLABORATIVE:2012)

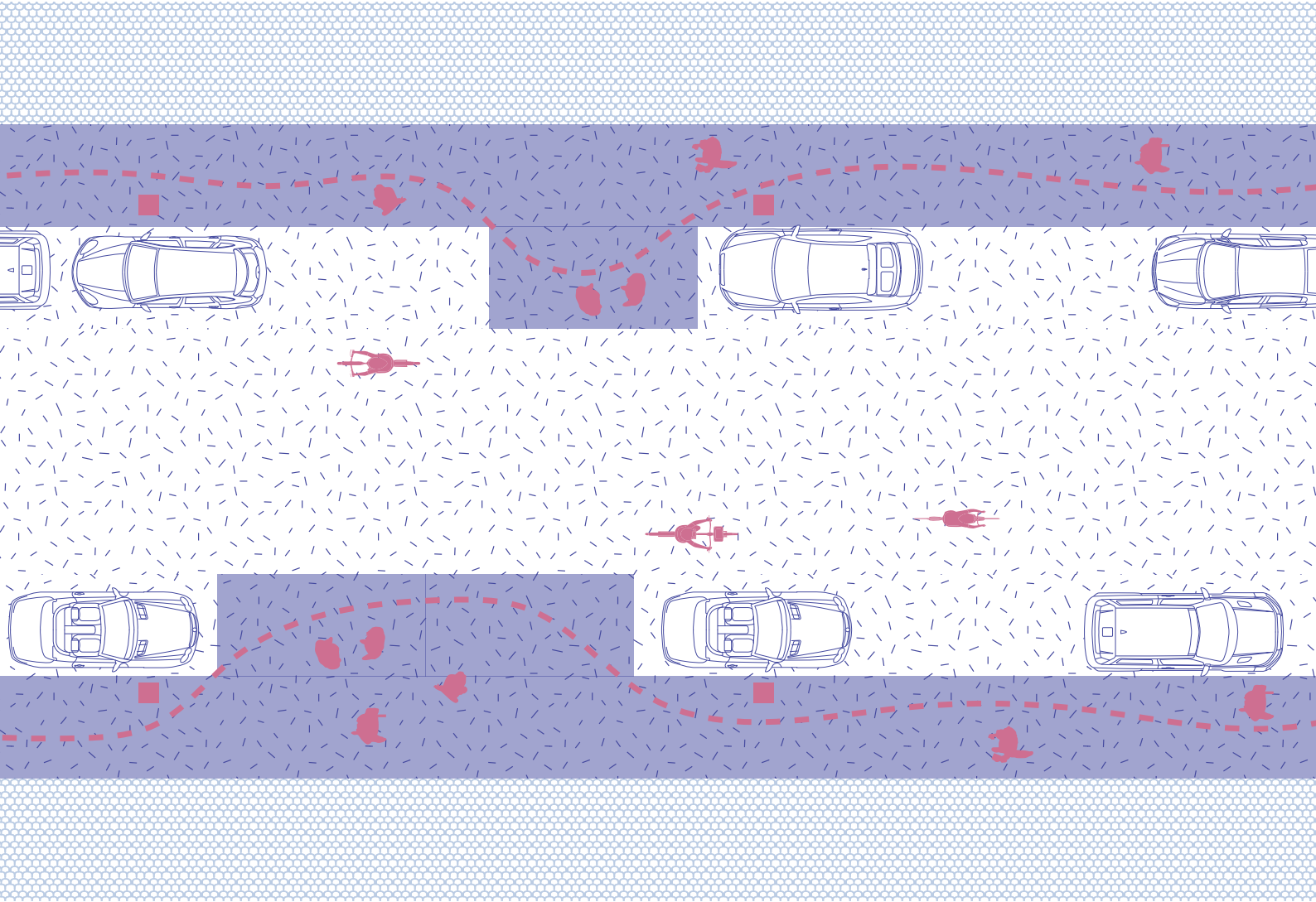
A POP UP tervezését a következő keretfeltételek határozzák meg: modularitás, flexibilitás, gyorsaság, egyszerűség, megfizethetőség, visszafordíthatóság, újrahasznosíthatóság.(BERTINO:2019) Az irányzat érthető a stratégikus városfejlesztés ellentétpárjaként, hiszen egy alulról induló, akár a helyiek által kezdeményezett akcióról van szó. (PFEIFER:2013)

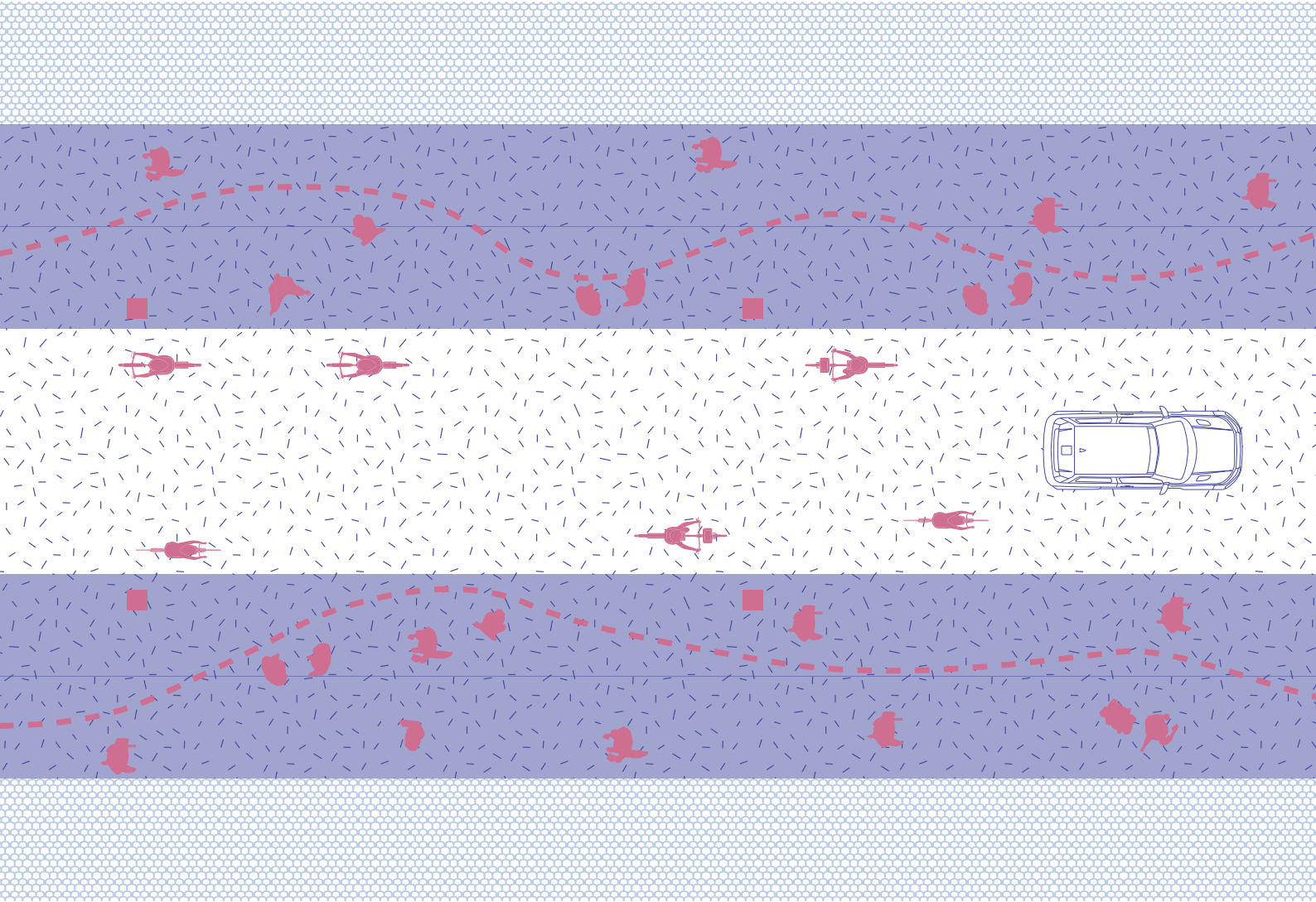

Az első parklet 2005-ben a Rebar Studio gerillaakciója volt. Egy délután parkolócédulát váltottak a parkolóautomatából San Francisco belvárosában és kitelepültek egy parkolóhelyre: egy kis füves részt alakítottak ki padokkal. A Rebar Studio is meglepődött, mikor megkereste őket a városvezetés, hogy hogyan lehetne az installációjukból minél többet kihelyezni a városban. 2009-re meg is valósult a San Francisco-i "Járdából Park" Program, valamint bejegyzésre került a nemzetközi ünnepnap, a Park(ing) Day. Azóta percek helyett órákban mérhető a parkletek élettartalma, melyek közben az egész világot meghódították. A parklet a városfejlesztési folyamat fontos és proaktív eleme. San Francisco-ban hozzásegítette a várost a közlekedési forradalom felgyorsításához. (MCLEAN:2020)

Fontos leszögezni, hogy a parkletek nem helyettesítik a tradicionális parkokat, hiszen a parkletek nem lehetnek elég "zöldek" abban az értelemben, amilyenek a parkokat képzelnénk. Ehelyett a parkletek egy kis teret adnak vissza a városon belül a városlakóknak. (MACRAE:2016)

San Francisco mint első példa után a parklet több amerikai, majd európai városban megjelent, s azóta meghódította az egész világot. Chilétől Ausztráliáig meghonosodott a parklet gondolata: ma több mint 20 különböző ország 111 városában található parklet. Los Angeles, Belo Horizonte, Valencia, Kuala Lumpur, Honolulu, Accura, Nagoya, Oslo, Buenos Aires, Lima, Portland, Fokváros, Teherán, Glasgow, Sao Paulo, Philadelphia után itt az ideje, hogy Budapest is megkapja az első parkletjét. (GROUNDPLAYSF:2019) A bécsi előkép jó példát mutat arra, hogy egy parklet tervezésébe a lakosságot is be lehet vonni, sőt ez pozitívan hat ki a projekt elfogadására a lakosság körében. A parklet tool kit, mind az eszköztár, mind a megvalósítás tekintetében számtalan követendő példát tartalmaz. Bár nem tekint vissza hosszú múltra ez a POP UP beavatkozás, mégis gazdag szakirodalom áll az érdeklődők rendelkezésére.

A jelenlegi utcafelosztás az ötvenes évek szakmai konszenzusa alapján állandósult. Akkoriban az ideális város a személyautóval való közlekedést részesítette előnyben és a fordizmus jegyében a városi funkciók elválasztásra törekedett. Ez a helyzet az elmúlt 70 évben változatlan volt és ennek megkérdőjelezése csak az utóbbi évtizedekben került napirendre. A XXI. századi ideális város sétálható, fenntartható, klím szenzitív és előidézi a különböző társadalmi rétegek keveredését. Irányadó alapelve, hogy az egyéni gépjárműhasználat helyett, aki teheti, a sétálást, biciklizést vagy tömegközlekedést részesítse előnyben az autózás helyett. A jelenlegi berögzült utcakép újragondolása ezen értékek szerint történik. Az aktuális közlekedési forradalom egy diskusziót indított el a témában, amelynek a parklet egy katalizátora lehet, hiszen segít abban, hogy a statikusnak hitt utcaképet megkérdőjelezzük és ezáltal elindulhasson egy dinamikus fejlődés.

2.5

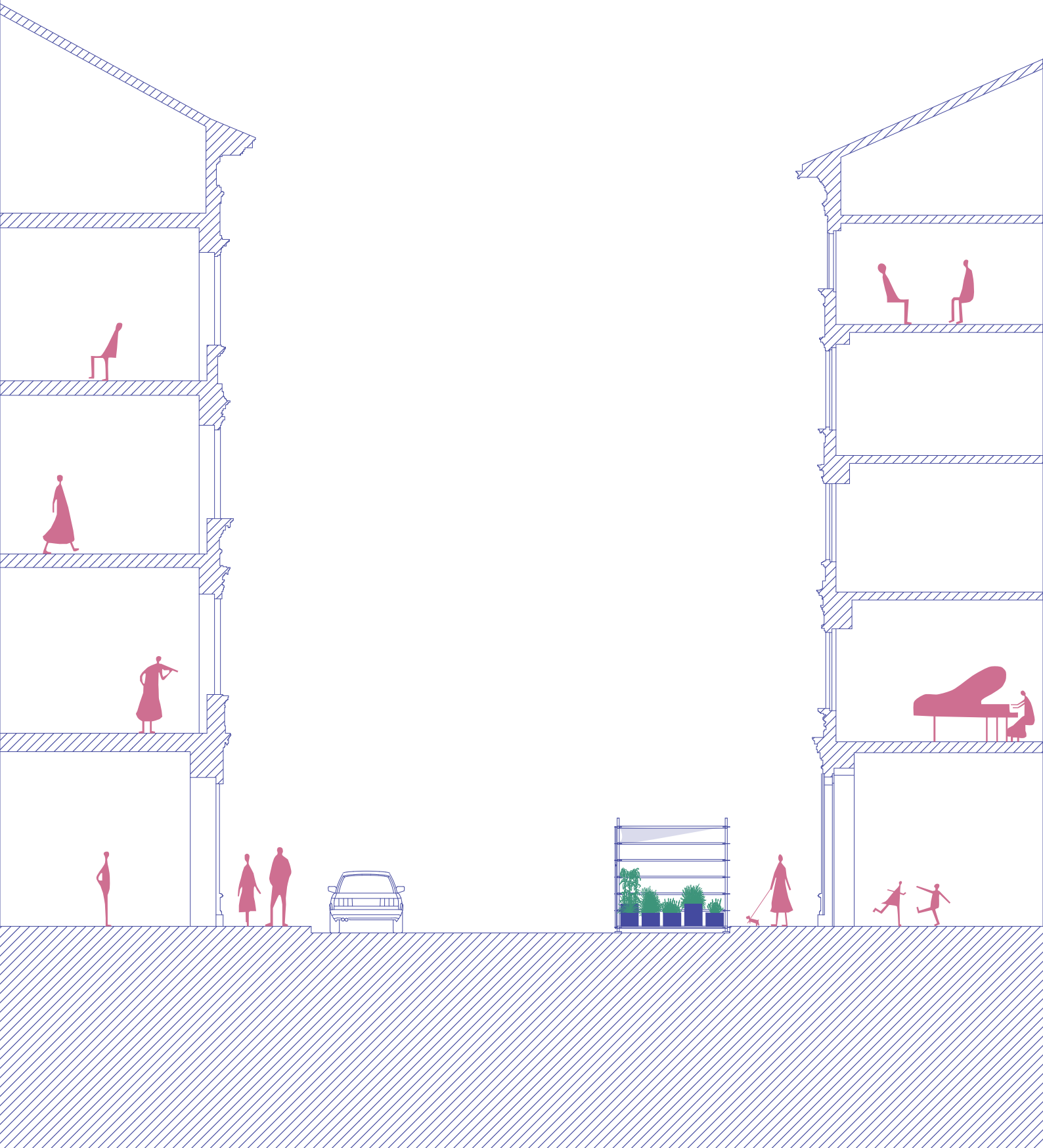
2.5

5.0

A POP UP Parklet akciónk gyors és egyszerűen megvalósítható megoldást kínál a fennálló problémákra, miközben előkészíti a komolyabb átalakulást. Akupunktúrás beavatkozások, egy-egy parkolóhely újraértelmezésével írja át az utca használatát. A forgalomtól jól elválasztott 2,5 x 5 méteres, 12,5 m² alapterületű mikro-közterek alakulnak ki.

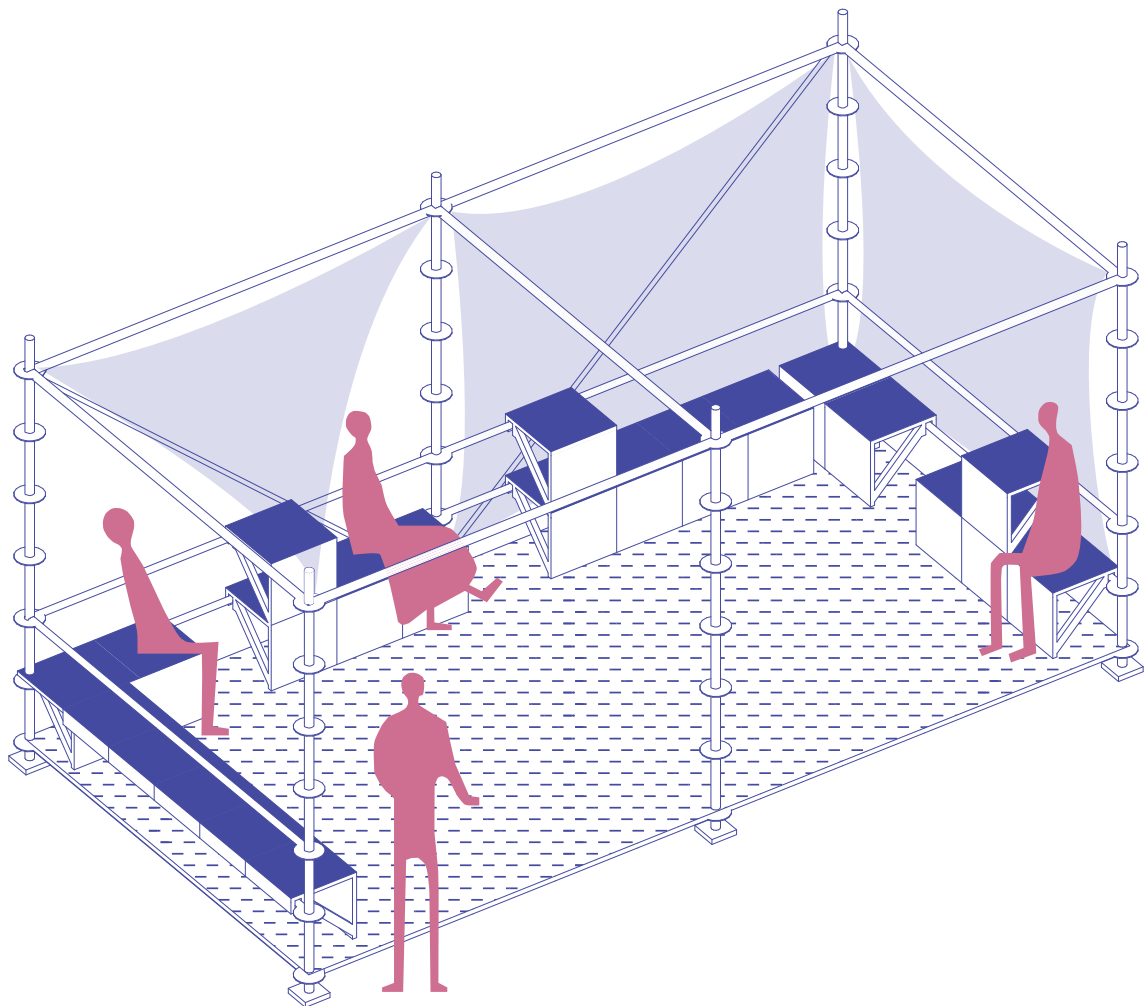
A **Közért** elemkészlet egyik legfontosabb tulajdonsága, hogy igény szerint alakítható, a helyszínhez igazítható. Alapeleme az építési állványzat, melynek segítségével szabadon és egyszerűen formálható terek létrehozását teszi lehetővé. Moduláris, ezáltal könnyen építhetők belőle különböző funkciókat kiszolgáló blokkok, kapcsolhatók hozzá egyéb eszközök és elemek. Lehet nappali pihenő, esti találkozási pont, egy zöld oázis a város sűrűjében. A rendszer - egy elem kivételével - késztermékekből áll össze, így az egyedileg gyártott megoldásokhoz képest egy olcsóbb alternatívát nyújt. Az állványzataból épülő keret, mint nagyléptékű modul befoglaló formát ad a funkcióknak, az egyetlen egyedi darab a szék, amely a használók léptékében, kis modulként jelenik meg, és használhatóvá teszi a teret. Az ideiglenes szerkezet használata figyelemfelkeltésként szolgál: ahogy az állványzat - legyen szó felújításról vagy építkezésről - általában a változás előfutára, úgy a parklet is a megújulás hírnöke.

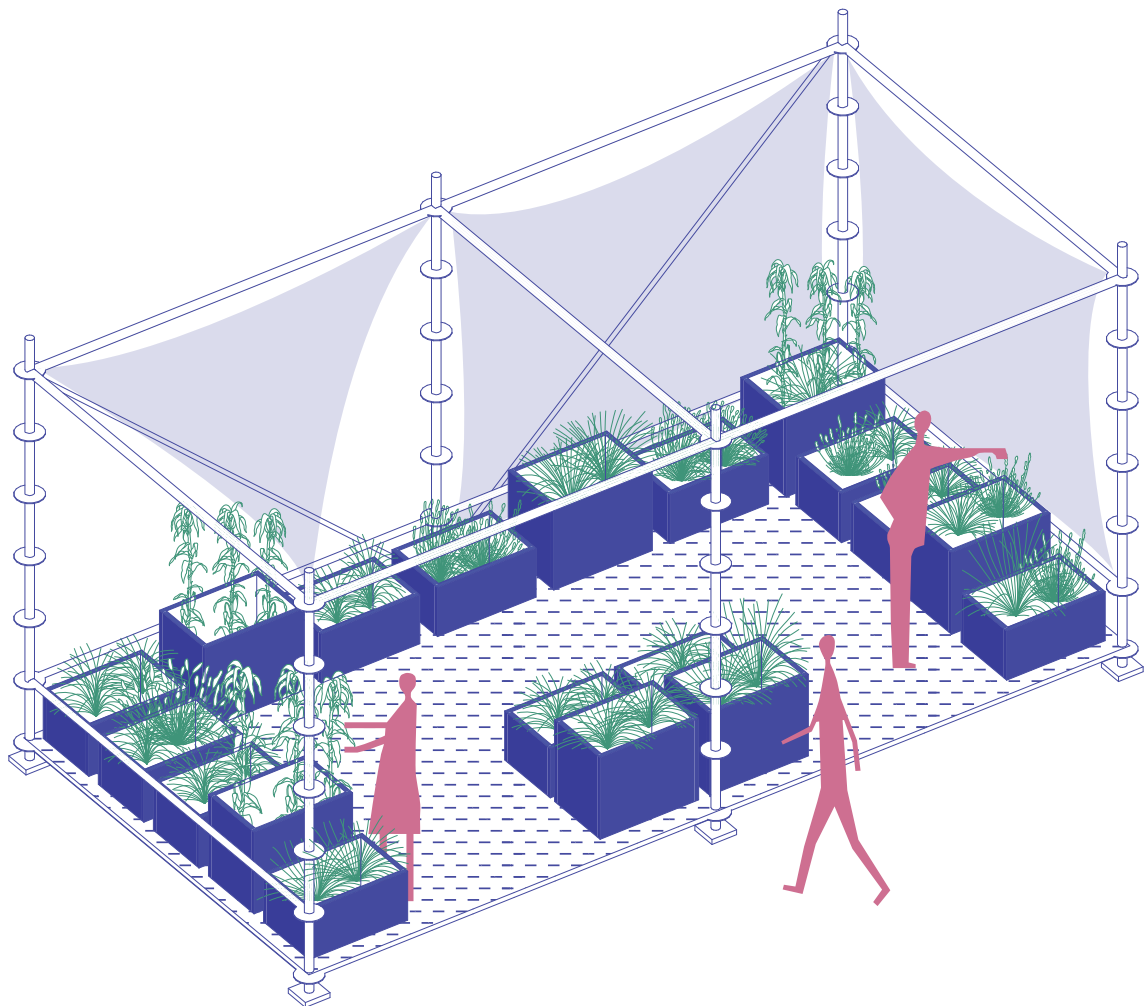

A kerület helyi kisvállalkozásai, éttermei, szórakozóhelyei az önkormányzattól bérelhetik az üzlethelyiségük közelében található parkolóhelyeket, ahová a **Közért** elemkészletből összeválogatható modulok kerülnek. Az így befolyó összeg a társasházak, lakóközösségek által igényelt parkolóhelyek felszabadítására és a parkletek finanszírozására fordítható, ezáltal a helyiek és a vállalkozások számára is kedvező megoldások születnek.

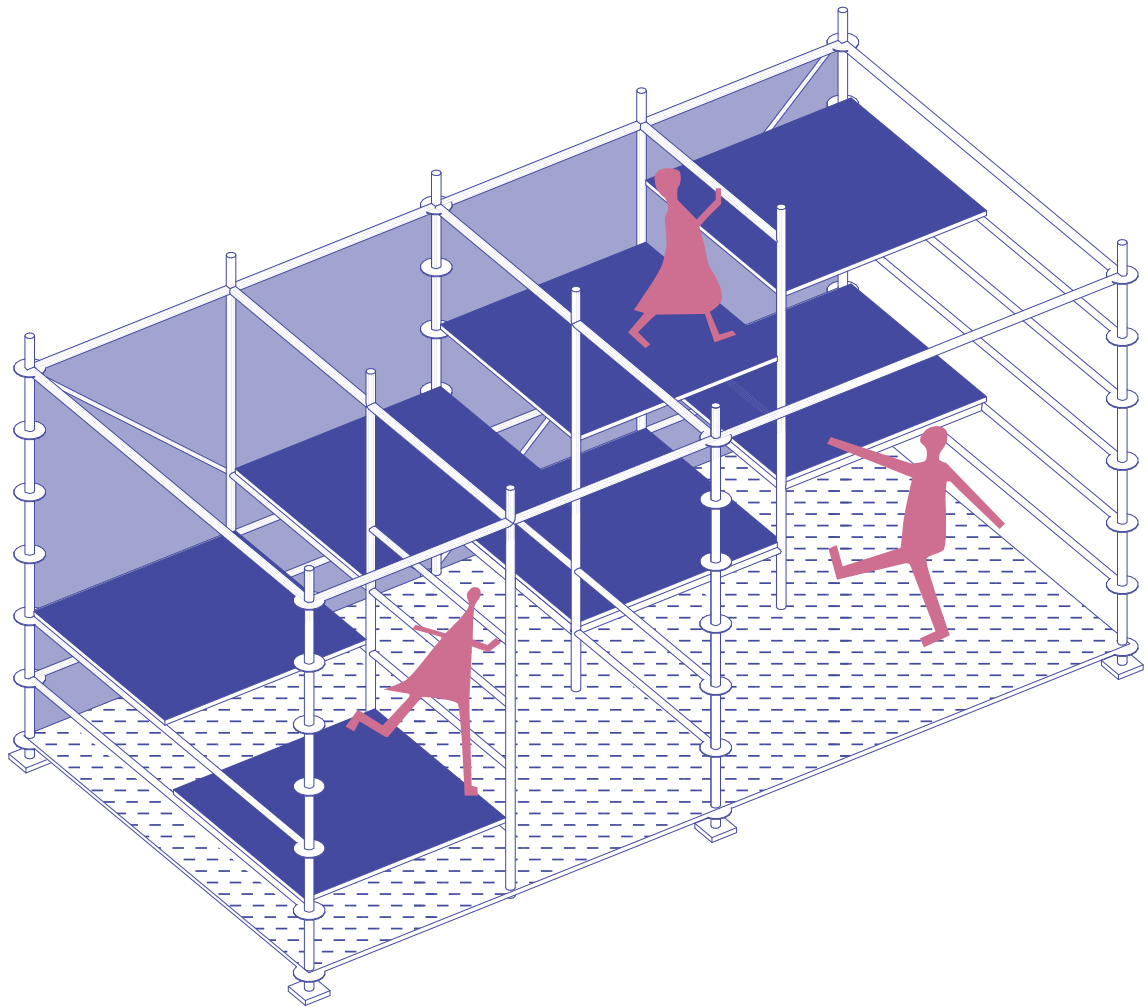
Hosszútávú cél egy olyan rendszer kidolgozása, amelyben a helyi lakóközösségek, vállalkozások pályázhatnak egy-egy parkolóhely bérleti jogára, használatára. A parkolóhelyet a moduláris rendszer segítségével, a katalógusból elemek és funkciók kiválasztása után, saját igény szerint alakítható ki ezen a kis területen. Ez nem csak térélményt nyújt a lakóknak, a közösségeknek, hanem a helyi vállalkozások lehetőséget kapnak a terjeszkedésre és fejlődésre, vonzóbbá válnak, a forgalmuk nő. A program során felmérhetjük a lakóközösségek, vállalkozások igényeit, a közös tervezéssel kiépülhetnek azok a kommunikációs csatornák a helyiek az önkormányzat és a szakma között amik megalapozhatnak egy lehetséges, a jövőben járható utat az igazságosabb térfelosztás felé.

A nappali egy társas találkozóhely. A kedvenc kávézóm terasza, a társasház legmenőbb udvara. Az ülőfelületek dominálnak benne, az egész baráti társaság helyhez jut itt. Ha mégis csak néhányan érkeznek ide, az okos székeket egymásra helyezve, könnyedén piknik asztallá alakítható pár elem. Az üldögélőknek az árnyékot az állványzatra feszített ponyvák biztosítják.

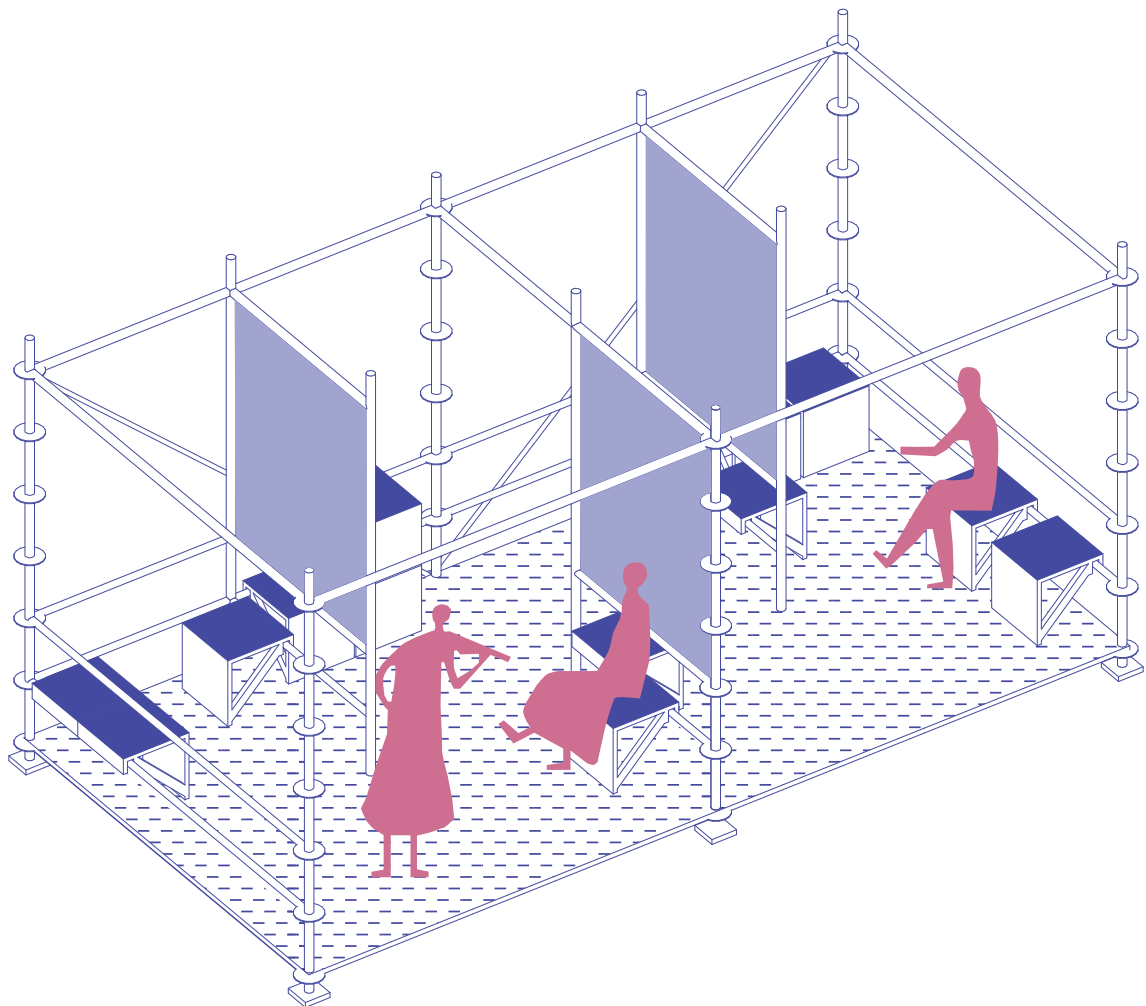

A lugas egy friss zöld pont a zsongásban. A helyi kisbolt kerthelyisége, a nagymama muskátlijainak új lakóhelye. Bárki bármikor betérhet ide néhány kellemes, üdítő pillanatra. A növények gondozása persze nem kis feladat, de a közeli társasházak lakói ezáltal igazi közösségekké alakulnak át, együtt nevelhetik a kerület legszebb paradicsomát. Az itt termesztett növények egyszerű gyümölcsös rekeszekben növekednek, így a elrendezés könnyen változtatható, kezelhető.

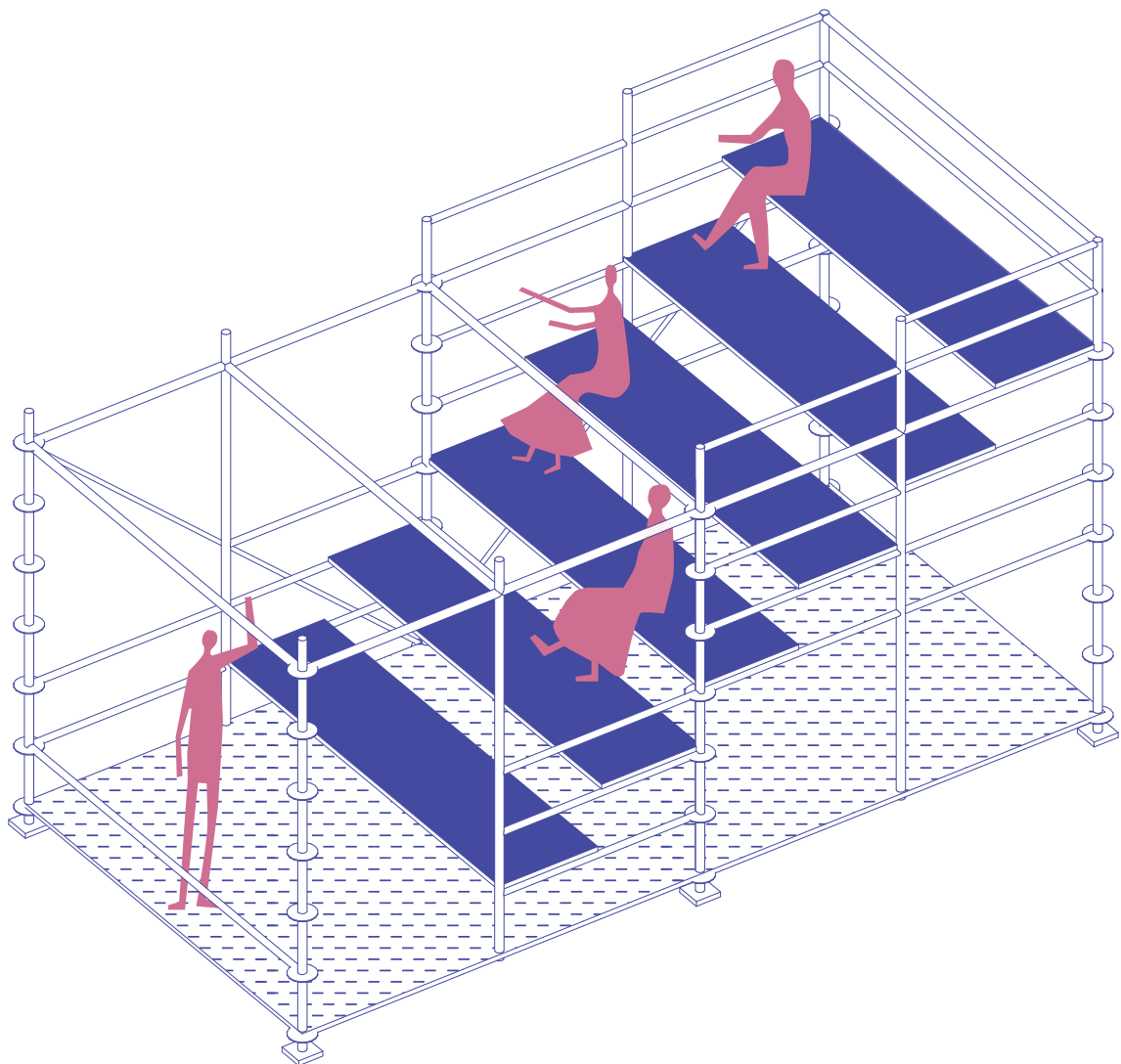
mászóka

A mászóka változatos magasságú felületeivel (nem csak) a gyerekek számára biztosít kalandozási lehetőséget. Felkerülhet rá akár egy függőágy vagy egy hinta. Bátran játszhatnak és felfedezhetnek rajta, az állványzat stabil elemei biztonságosak.

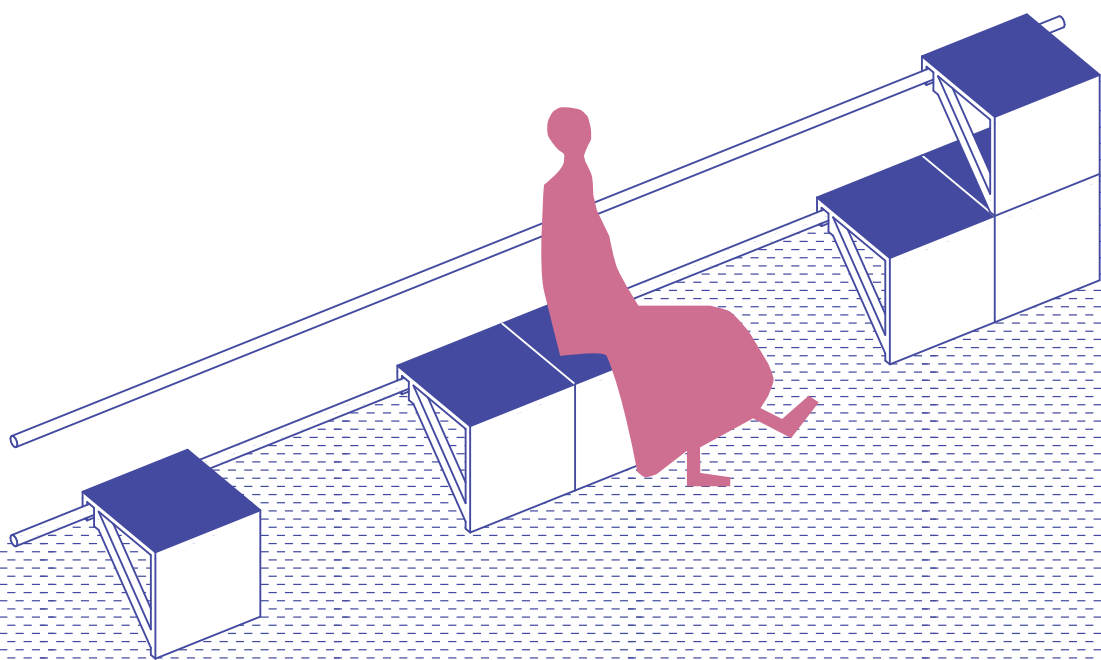

A galéria kitűnő helye lesz a helyi önjelölt művészek kiállításainak, a gyerekek legújabb rajzainak, de akár a lakók hirdetései is feltűnhetnek a paravánokon. Az egymástól kissé elszeparált sarkok kellemes színterei az olvasásnak, a kis társaságban zajló beszélgetésnek vagy akár csak a magányos elmélkedésnek is.

A Ielátó új perspektívákat nyit a használók számára. A szűk utca fölé emel a sűrűn beépített, lapos pesti városrészben. Performanszok, színdarabok, koncertek helyszíne lehet. Lakógyűlések mellett néha az iskolák előadásai is itt tartják, de délutáni beszélgetések számára is tökéletes lokáció.

A szék a rendszer egyetlen egyedi eleme. A rideg fém állványrendszer azon része, amellyel az ember közvetlenül érintkezik, maga az ülőfelület fából készül, így felhasználóbarát. Egyszerű négyszögletes és négyszög keresztmetszetű alkotóelemekből áll, akár maguk a lakók építhetik össze saját kezűleg. A hátsó része az állványzatra támaszkodik, így a bűtor önmagában használhatatlan, szinte értelmetlen, viszont leemelhető és a téren belül áthelyezhető. Így a használókhoz közelebb kerül a modul, hiszen részük van a berendezésben, ők alakíthatják saját igények, vagy akár a napsütés irányának változása szerint.

galéria

lelátó

közért modulok

lugas

nappali

BERTINO, Gaetano et al. : Framework Conditions and Strategies for Pop-Up Environments in Urban Planning Sustainability, 2019. https://www.researchgate.net/publication/337952012_Framework_Conditions_and_Strategies_for_Pop-Up_Environments_in_Urban_Planning (utolsó elérés: 2020.10.30.)

COLLINS DICTIONARY, 2020. <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/tool-kit> (utolsó elérés 2020.10.30.)

GAT: Tactical urbanism, 2016. <https://www.gat.st/date/hda-graz-tactical-urbanism-raeume-innovativ-nutzen> (utolsó elérés 2020.10.30.)

GROUNDPLAYSF: Parklet impact study, 2019. https://groundplaysf.org/wp-content/parklet-impact-study/maps/global_parklets_20190730.html (utolsó elérés 2020.10.30.)

LEXICO: Parklet definition, 2020. <https://www.lexico.com/definition/parklet> (utolsó elérés 2020.10.30.)

MACRAE Emily: How parking spaces can become social places Torontoist, 2016 <https://torontoist.com/2016/08/how-parking-spaces-can-become-social-places/> (utolsó elérés 2020.10.30.)

MCLEAN Tessa: 'It's turned a negative into a positive' How parklets have changed the face of SF for the better SFGATE, 2020. <https://www.sfgate.com/local/editorspicks/article/Parklets-are-helping-these-Bay-Area-restaurants-15634589.php> (utolsó elérés 2020.10.30.)

NAGY Lajos: A Terésváros kialakulás Library Hungaricana, 1956. https://library.hungaricana.hu/hu/view/ORSZ_BPTM_TBM_11/?pg=101&layout=s&layout=s (utolsó elérés 2020.10.30.)

PFEIFER, Laura: The Planner's Guide to Tactical Urbanism, 2013. <https://reginaurbanecology.files.wordpress.com/2013/10/tuguide1.pdf> (utolsó elérés: 2020.10.30.)

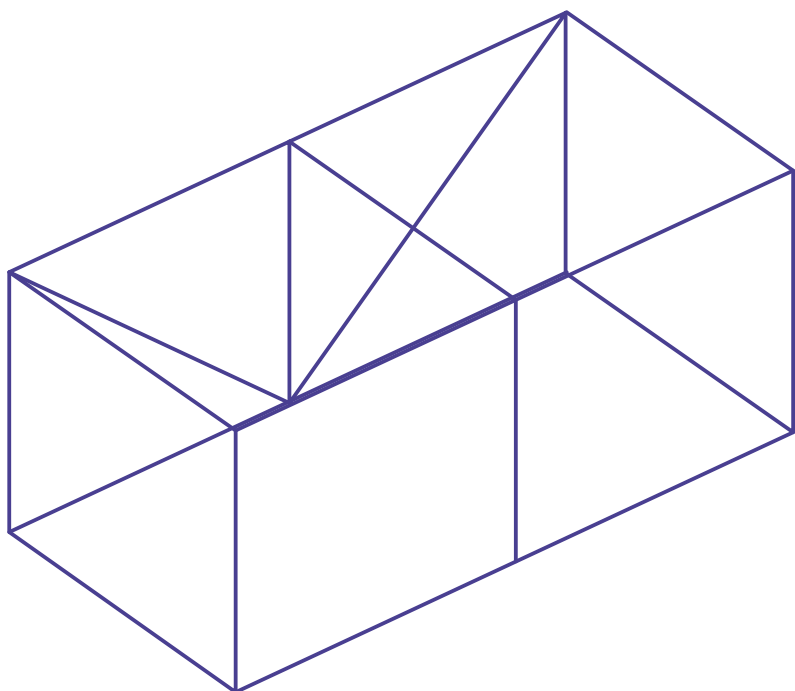
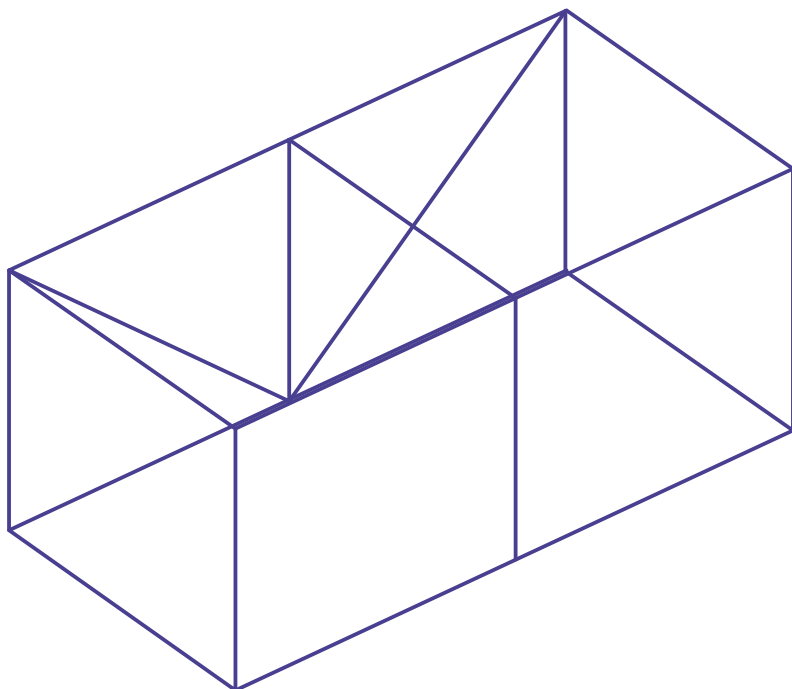
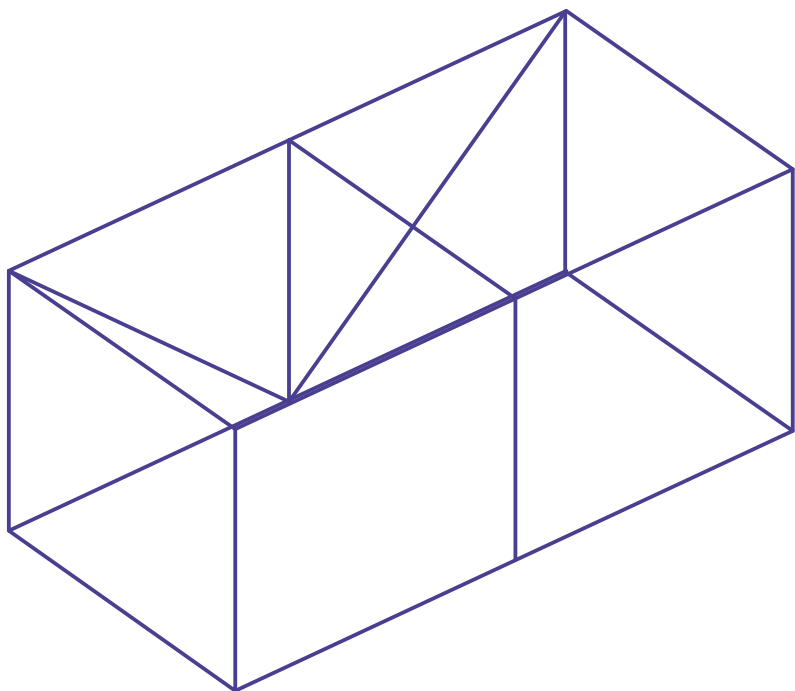
SAN FRANCISCO DEPARTMENT OF PLANNING: Parklet impact study, 2019. <https://groundplaysf.org/wp-content/parklet-impact-study/> (utolsó elérés 2020.10.30.)

SOPRONI Tamás: Soproni Tamás Terésváros-programja, 2019.

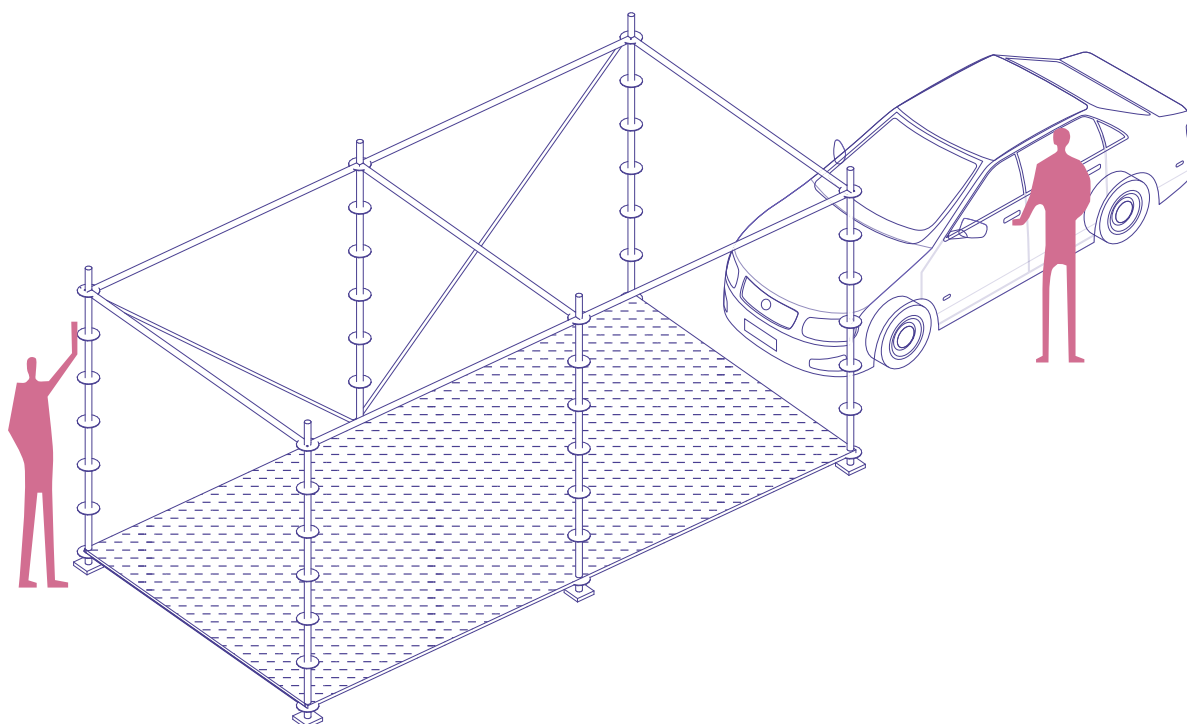
TERÉZVÁROS ÖNKORMÁNYZATA: Terésvárosról, 2020. <https://www.terezvaros.hu/terezvarosrol/> (utolsó elérés 2020.10.30.)

THE STREET PLANS COLLABORATIVE: Tactical Urbanism, 2012. https://issuu.com/streetplanscollaborative/docs/tactical_urbanism_vol_2_final (utolsó elérés: 2020.10.30.)

UNESCO: Migrant inclusion in cities, good practices inclusion through access to public space, 2017. <http://www.unesco.org/new/en/social-and-human-sciences/themes/urban-development/migrants-inclusion-in-cities/good-practices/inclusion-through-access-to-public-space/> (utolsó elérés 2020.10.30.)

mit lehetne még?

A **Közéért** moduljai nincsenek készen. A fent említett megoldások csupán példák, de a rendszer flexibilitásának köszönhetően könnyen formálható, alakítható, további funkciókat is képes ellátni. A továbbiakban biztatjuk a helyi lakókat, közösségeket, vállalkozásokat, hogy éljenek a **Közéért** adta lehetőségekkel és tervezzék, pályázzák meg saját modulukat. A bal oldali üres vázak az ötletek helye.

Te hogyan használnál máshogy egy parkolóhelynyi területet?

